SAMVAD E-JOURNAL
ISSN : 2583-8334
(International Peer-Reviewed Refereed Journal)
Volume 3, Issue-1, Special Issue-January: 2025
Published by Rangmati Publication http://www.rangmatipublication.com/

59. ઉત્તર ગુજરાતના લોક સાહિત્યના સંશોધકો- સંપાદકો

પટેલ કેતનકુમાર ઈશ્વરલાલ

ગુજરાત રાજ્યના ઉત્તરે આવેલા ગાંધીનગર , સાબરકાંઠા , મહેસાણા , પાટણ અને બનાસકાંઠા એમ પાંચ જિલ્લાઓનો વિસ્તાર ઉત્તર ગુજરાત તરીકે જાણીતો છે. જેને લોક પરંપરાગત બોલીમાં જતવાડ, નળકાંઠો, દંઢાય , વઢીયાર , ડીસાવર, હિદવાણી, થરાદરી , જાટવાડ, રાધનપુરી, પાટણવાડો ,વાલમ જેવા વિવિધ નામોથી પ્રાદેશિકતા અનુસાર ઓળખવામાં આવે છે.

ઉત્તર ગુજરાતના લોક સાહિત્યનું સંપાદન કરનાર સાહિત્યકારોમાં ડૉ.ભગવાન પટેલ , ડૉ..અમૃત પટેલ , ડૉ .પ્રેમજીભાઈ પટેલ , ડૉ. દિપક પટેલ , શ્રી રજનીકાંત બારોટ, ડૉ. અંબાલાલ રોહડિયા , પુષ્કર ચંવાદકર , પુરુષોત્તમ સોલંકી, માધવ ચૌધરી , જયંતીલાલ દવે , ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ , જોરાવરસિંહ જાદવ , કનુભાઈ આચાર્ય , શિવદાન ગઢવી , મફત રણોલકર , મગનલાલ બ્રહ્મભટ્ટ , મુરાદખાન ચાવડા આ સર્વ સર્જકો પાસેથી લોકસાહિત્ય પ્રાપ્ત થાય છે

❖ **પુષ્કર ચંવાદકર :**

ઉત્તર ગુજરાત વિસ્તારના લોકગીતોનું ચયન, નળકાંઠાના પઢોરના ગીતો , ઉત્તર ગુજરાતના ઠાકોરોના લોકગીતો, નવો હલકો ૪૧ જેટલા લોકગીતો અને તેનું રસદર્શન.

❖ **પુરુષોત્તમ સોલંકી :**

છપ્પનિયા દુકાનનું લોકગીત, નવકાંઠો, વઢીયાર , અને બનાસકાંઠા વિસ્તારના લોકગીતોનો સંચય બધા મળીને કુલ ૪૨૫ જેટલા લોકગીતો આપેલા છે.

❖ **માધવ ચૌધરી :**

ઉત્તર ગુજરાતના મહેસાણા જિલ્લાના આંજણા સમાજના લોકગીતો સંપાદન કરેલા છે.

❖ **જયંતીલાલ દવે :**

બનાસકાંઠા વિસ્તારના લોકસંસ્કાર અને લોકવાણી સંદર્ભે ભજન, જોડકણાં , મેળાના ગીતોનો સમાવેશ થાય છે.

❖ **ડૉ: ભગવાનદાસ પટેલ.**

ભીલોના હોળી ગીતો, ધાર્મિક ગીતો આપેલા છે. દાંતા ખેડબ્રહ્મા તાલુકાના અને રાજસ્થાનના કોટડા તાલુકાના ગરાસીયા ભીલ લોકોના ગીતો.

❖ **ડૉ: અમૃત પટેલ.**

લોકસાહિત્યના સંશોધનમાં ડૉ.અમૃત પટેલે ઉત્તર ગુજરાતના લોકગીતો , લોક કથાઓ , ઓઠા, લોકમેળા , લોક ઉત્સવો, ઉજાણીઓ પાળીયા કથાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે.

૧. 'ચંપાની કળીઓમાં કસ્તુરી'.
૨. ' મેંદી લાલ ગુલાબ' - ૧૮૦ ગીતો
૩. ' કંકુ રે વાયુ ' - ૧૪૭ ગીતો
૪. ' ઝમરખ દીવડો ' - ૧૮૦ ગીતો
૫. ' મુ તો ઢોલે રમુ ' - ૧૧૭ કથાગીતો
૬. ' સરસ્વતીને કાંઠે ' - ૧૪ લોકકથા
૭. ' આપણા ઓઠા ' - ૧૦૯ ઓઠા
૮. 'આપણો ઉપેક્ષિત વારસો' ૧૯૨ ગીતો

૯. 'મકતુપુર ગામનું ગેય સાહિત્ય '

૧૦. 'ચોમાસું ગીતો '

- **ડૉ : પ્રભુદાસ પટેલ .**

  ૨૦૦૯ માં ' અરવલ્લીની લોકસંપદા સંગ્રહ '

- જોરાવરસિંહ જાદવ :

  'ગુજરાતની લોકકથાઓ ' ' ગુજરાતની નાગ કથાઓ ' સજે ધરતી શણગાર '

- **કનુભાઈ આચાર્ય :**

  'લોક હૈયા ભીનાં ભીનાં ભાગ : ૧,૨ '

- **શિવદાન ગઢવી :**

  ' સૂરપૂરા તારા સંભારણા '

  ' ખાંભીએ ચઢ્યા સિંદૂર '

  ' ખાંભીએ નમે શીર '

- **મફત રણોલકર :**

  ' રૂપેણ કાંઠાના શૂરવીરો '

  'રૂપેણ કાંઠાની લોક કથાઓ'

  ' રૂપેણ કાંઠાની સતીઓ '

  ' રૂપેણ રસધાર '

- **મગનલાલ બ્રહ્મભટ્ટ :**

  'ગુજરાતની દંતકથાઓ '

  'ગુર્જરી વિરાંગનાની વાતો'

  'રણબંકા શૂરવીરની વાર્તા'

  ' બહાર વટિયો મીરખા '

આમ આ મુજબ અનેક લોકસાહિત્યકારો લોકકથાના સર્જકો પાસેથી ઉત્તર ગુજરાત વિસ્તારનું લોકસાહિત્ય વિપુલ પ્રમાણમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

- **સંદર્ભ સાહિત્ય :**

' લોકસાહિત્ય તત્વ અને તંત્ર ' સંપા. અમૃત પટેલ પાર્શ્વ પબ્લિકેશન અમદાવાદ ,૨૦૧૪

ઉત્તર ગુજરાતના લોકગીતો - કનુભાઈ જાની પૃષ્ઠ ૯,૧૯

ભીલી આદિવાસીઓના લોકગીતો ડૉ .ભગવાનદાસ પટેલ પૃષ્ઠ ૫૨ થી ૬૧

લોકસાહિત્યનું સમાલોચન - ઝવેરચંદ મેઘાણી

ગુજરાતી લોકસાહિત્ય - હસુ યાજ્ઞિક